

INLEIDING TOT BESPREKING OOR DIE OPKNAPPING VAN TEELTPRAKTYKE

J.E. Nel

Landboukollege, Karoostreek, Middelburg, K.P.

Dit word in die referaat duidelik gestel dat die behoefte aan die opknapping van teeltpraktike in 'n groot mate neerkom op die doeltreffende implementering van nuwe kennis en tegnieke by bestaande en bekende teelplanne, waar 'n teelplan gesien word as 'n kombinasie van seleksiemetodes en paarpraktike. Die verligte standpunt van die genetikus, opgebou op grond van navorsingsresultate oor die afgelope halfeeu of wat, teenoor die meer tradisionele en subjektief-georiënteerde agtergrond van meeste telers, en die gevolglike kloof tussen hierdie twee instansies, word ook onder die aandag gebring. Dit sal seker nie betwis word dat die oorbrugging van hierdie kloof 'n voorvereiste tot die opknapping van teeltpraktike is nie. Daarom kan bespreking sekerlik met vrug op hierdie punt uitgebrei word.

In aansluiting by die referent se stelling dat die rasionalisasie van teeltdoelstellings een van die twee belangrikste bydraes van die genetikus tot ons denke ten opsigte van teling is, moet die *duidelikheid van doelstellings* in die eerste plek beklemtoon word. As die doelstellings nie duidelik is nie en as alle instansies wat met 'n teeltprojek gemoeid is nie dieselfde doelstellings nastreef nie, sal vordering met die projek in een bepaalde rigting vanselfsprekend ernstig gestrem word. Doelstellings hoef nie noodwendig oor jare staties te bly nie. Dit is trouens te verwagte dat dit met verloop van tyd sal verander as gevolg van faktore soos die toevoeging van nuwe kennis of 'n veranderde aanvraag. Daar was al talle voorbeelde van sulke situasies, soos byvoorbeeld die verandering van die verbruiker se voorkeur van vet na maerder vleissnitte gedurende die afgelope dekade. Empiries gestel is die doelstelling van 'n diereteeltprojek maksimumproduksie en reproduksie, gewoonlik met inagneming van omgewings-toestande. Wat in hierdie verband weer eens beklemtoon moet word, is dat slegs kenmerke met 'n hoë oorerflikheid en wat van werklike ekonomiese belang is in 'n seleksieprogram ingesluit moet word.

'n Ander aspek wat hiermee saamhang, is wat die akkuraatste en terselfdertyd prakties-toepasbare *manier van meting* van produksie is. Net soos die geval met onduidelike doelstellings sal ook onakkurate meetmaatstawwe teeltvordering vertraag. Op hierdie spesifieke gebied sal daar nog baie aan verouderde opvattinge geskaaf moet word voordat die idee van objektiewe meting sover moontlik, in die praktyk algemene inslag sal vind. Die voorbeeld van 'n paar telers wat objektiewe meting toepas, en die noem van sulke voorbeelde met werklike syfers daarby by boeredaglesings, ensovoorts het dikwels meer ooredingvermoë as lang wetenskaplike redenasies.

Die teler en genetikus praat dikwels by mekaar verby omdat hulle mekaar as gevolg van 'n verskil in agtergrondkennis nie verstaan nie. Hierdie is egter maar 'n deel van die probleem, want kennis kan mettertyd aangevul word. 'n Groot deel van die teler se traagheid om die genetikus se raad te volg, moet toegeskryf word aan die ekstra werk en veral rekordhouding – daardie turksvwoord waarvan meeste boere maar altyd wegsgram – wat dit sal meebring. En verder, omdat telers as gevolg van die gebrekkig gespesifiseerde, of sal ons sê 'n telersstandpunt-georiënteerde, aanvraag net so goed sonder meting en prestasieresultate kan loskom, is dit nie nodig om dit te doen nie. Daarom dan die vraag of die kommersiële produsent nie opgevoed moet word nie om met die aankoop van teelmateriaal te vra vir 'n spesifieke tipe teeldier, naamlik een waarvan die voorkoms met prestasietoetsresultate gerugsteun word.

Die ander alternatief is, soos in die referaat genoem, 'n toenadering tot die teler deur die genetikus en hiermee saam die indiensopleiding van mense in sleutelposisies. Hierin sal die klem moet val op gesindheid sowel as kennis, want sonder die regte gesindheid is dit 'n dooie perd wat geslaan word. *Koöperatiewe proew en demonstrasies* op die plase van telers en boere met hulle eie materiaal mag help om nuwe idees vinniger inslag te laat vind.

Variasie in produksiekenmerke by plaasdiere het twee hoofkomponente, naamlik geneties en nie-geneties, wat samevattend as omgewingsvariasie bestempel word. Turner en Young (1969) wys daarop dat bronne van genetiese variasie in produksie in twee kategorieë val, naamlik:

- (i) Verskille tussen groepe diere wat vir 'n bepaalde tyd geneties duidelik onderskeibaar was soos byvoorbeeld rasse, stamlyne, ensovoorts, en
- (ii) Verskille tussen individue binne 'n kudde.

Genetiese verbetering kan teweeg gebring word deur die benutting van een of albei van hierdie kategorieë. Die referent het hom hoofsaaklik by die tweede kategorie bepaal, naamlik seleksie tussen individue in sogenaamde rasegte populasies.

Benutting van die eerste kategorie is by 'n bespreking soos hierdie egter wel van belang omdat dit ook teeltpraktike insluit. Dit behels veral kruisteling waar produk-

sie dan eenvoudig deur die inbring van meerderwaardige gene (migrasie) of deur 'n meer gekompliseerde wisselwerking tussen gene in die vorm van heterose en epistase bewerkstellig kan word. Kruisteling vind hoofsaaklik op die vlak van kuddeboerdery plaas en mag wel van groot omvang in die praktyk wees. Dit is dus vir die genetikus nodig om ook op hierdie vlak met die produsent te skakel en hom te beywer vir die opknapping van teeltpraktyke deur die mees-oordeelkundige metodes van kruisteelt aan te beveel.

In hierdie verband moet produsente daarop gewys word dat kenmerke met 'n lae oorerflikheid, soos byvoorbeeld meeste kenmerke wat met reproduksie in verband staan, nie so bevredigend op seleksie reageer nie, gevoelig is vir inteelt en in kruisings duidelike basterkrag vertoon. Daar moet ook gewys word op die voordele van die driehoekskruising waar 'n basterkrageffek vanaf beide

die moeder en die foetus te verkry is. Op die gebied van skaapteelt is die beplande produksie van kruisrasoosie in semi-ekstensiewe dele van die land verkoop as moederooie aan slaglamprodusente in intensiewe boerderystreke, 'n voorbeeld van 'n praktyk wat goeie vrugte mag afwerp.

'n Ander aspek waarna in die referaat verwys is, is die oordrewe waarde wat in baie gevalle vandag nog aan sogenaamde "fancy points" geheg word. Dit is so dat waardevolle seleksiedruk deur telers op sulke kenmerke verkwis word. In gevalle waar die verband tussen sodanige kenmerke en funksionele doeltreffendheid nie duidelik is nie, behoort vakkundiges sulke gevalle te bespreek en daaromtrent 'n verenigde standpunt in te neem. Dan kan daar met beoordeling op landboutentoonstellings en-sovoorts leiding gegee word. Vakkundiges moet dit hulle taak maak om die besture van landbouverenigings te ooreed om maatstawwe van waardebeplanning van kampioendiere te wysig om meer gewig aan produksieresultate te gee.